
És un plaer acompanyar-vos en aquesta Jornada que, com ara explicàveu, té el propòsit d'iniciar l'any de commemoració de la mort d'Enric Prat de la Riba. De fet, és bo subratllar que les commemoracions, tant si són personals com si són familiars, col·lectives o de les nacions, sempre serveixen interessos del present. L'exercici memorialístic, l'exercici commemoratiu, que sovint es tendeix a justificar amb raons històriques o de la historiografia, de fet sempre s'hauria de justificar amb raons de present. És a dir, és la curiositat o és la no resolució de determinats problemes, de determinats reptes, el que ens interpel·la i ens convida a girar la vista enrere.

En aquest cas, penso que això és molt encertat —ara m'hi referiré— perquè Enric Prat de la Riba pertany a les primeres generacions de polítics amb una agenda contemporània. Una agenda contemporània que ens és absolutament intel·ligible als homes i les dones d'avui. Amb algunes solucions definitivament resoltes i amb d'altres que, en canvi, continuen obertes i que ens continuen, doncs, interrogant quan hi som.

Fixeu-vos que enguany a Catalunya hem commemorat l'Any Llull —fa set-cents anys de la seva mort— i que, entre altres coses, més enllà del degut homenatge a la seva figura, també ens ha servit de pretext per, en temps de fanatisme, en temps d'incapacitat de generar diàleg entre plantejaments que poden ser aparentment molt diferents, reivindicar la figura d'un racionalista *avant la lettre*, d'un humanista *avant la lettre* i un home absolutament convençut de la seva missió d'estendre la seva fe cristiana. Però també, quan Llull escriu —i és capaç d'escriure— «si els musulmans són capaços de raonar-me que la seva fe és superior, doncs jo canviaré de confessió religiosa» —és espectacular dir això al segle XIII—, expressa ja un tot, un principi, humanista o racionalista.

O quan hem reivindicat —i encara aquesta setmana ha estat als mitjans de comunicació, i en fem un acte deliciós— la mort de Cervantes. No es revisita la mort de Cervantes per, merament —o potser també—, divertiment intel·lectual, sinó perquè, a propòsit de la reivindicació de Cervantes i del *Quixot*, convidem de nou la ciutadania, d'avui, a motivar-la, a estimular l'hàbit de la lectura, al plaer de rellegir els clàssics, a criticar implícitament aquesta fal·lera i aquesta ànsia que tenim per la novetat —que sembla que sols és bo tot el que és nou—. Sembla que no hi

ha necessitat d'acudir als clàssics, però hi hem de seguir atents, és interessant seguir estant-hi atents, no oblidar-los, reivindicar-los, fins i tot.

Quan jo estava encara en el món de l'activitat acadèmica, em vaig dedicar molts anys a estudiar una figura coetània de Torras i Bages: Fèlix Sardà i Salvany. Tots dos van morir l'any 1916, enguany n'hem commemorat el centenari: Torras i Bages, lògicament, ha estat beneficiari d'una munió d'actes molt necessaris i molt justificats; de Fèlix Sardà i Salvany no crec que se n'hagi fet cap.

Com sabeu, Fèlix Sardà i Salvany és l'autor d'un llibre que va fer la volta al món: *El liberalismo es pecado* —jo em vaig fer liberal des que vaig llegir aquell llibre—. Però fixeu-vos que, si en el seu moment tots dos van competir en fama, en controvèrsia i en polèmica, i a estar al centre de totes les discussions, el pas del temps també ha ressituat els personatges i de l'un ens n'han continuat interessant moltes coses i de l'altre, doncs, potser fins i tot cívicament, successivament, hem preferit dir: doncs deixem-lo estar. Perquè ens incomodava molt que un sabadellenc hagués estat tan intransigent, tan integrista, com va ser Fèlix Sardà i Salvany.

Quant a Prat de la Riba, intel·lectualment i políticament jo voldria, només, destacar-ne molt ràpidament quatre aspectes —no voldria abusar del temps, que tots aprofitarem molt més si estem atents al que ens explicarà el professor Balcells— que jo crec que són molt rellevants perquè encara avui estan sobre les nostres taules i entre les nostres preocupacions.

En primer lloc, l'aportació molt i molt rellevant de Prat de la Riba: Catalunya és la nació i Espanya és l'estat. La idea que Espanya és una estructura artificial —artificialment construïda, podríem dir—, instrumental, i que, en canvi, Catalunya és la nació, té a veure amb l'evolució natural d'un territori, d'una societat que construeix el seu model de vida sobre aquest territori, etc.

Deixeu-me que faci una petita provocació intel·lectual i política: no sé si aquest plantejament se sosté del tot encara avui, perquè tan evident com que Catalunya és la nació, és que possiblement Espanya també sigui la nació, oi? I, per tant, si Espanya és nació i Catalunya és nació, potser per això entenem aquest gran conflicte que tenim aquí avui, entre nacions, no? I d'aquí ve la incomprensió de reconèixer-nos els uns als altres, com seria necessari. Aquest és un aspecte que arriba fins avui.

Com mantenim també avui un altre repte que jo els vull posar sobre la taula: i és que, tant Prat de la Riba com Cambó, i també Puig i Cadafalch —personatge extraordinari que l'any que ve també haurem de commemorar—, juguen fort la carta de la institucionalització, la institucionalització de la cultura, en primer lloc —i jo ho estic explicant precisament aquí, a l'Institut d'Estudis Catalans, per això vostès ho saben perfectament—, amb tots els seus ambiciosos plans de biblioteques, d'escoles, de formació, etcètera.

També la institucionalització en relació amb la prestació de serveis, d'infraestructures, etcètera. Però els vull fer notar la paradoxa: just quan pràcticament hem culminat aquest procés d'institucionalització —ara en diem de creació d'estructures d'estat—, és quan, per exemple en el terreny cultural, com ens adverteix el Consell

Nacional de la Cultura i de les Arts —el CONCA—, el jovent més se separa de tot el que sona a cultura administrada. I el darrer informe del CONCA ens ha incomodat molt a tots quan ens ja dit —i és ben curiós—: vostès tenen una agenda d'institucionalització, de culminació de tot un procés d'extensió, de garantia, d'estructures d'estat —que finalment també són indicadors de garanties, no?—, però la gent jove, malgrat tot, continua participant de la cultura però per canals gens administrats. És ben paradoxal —no sé què en diria, en Prat de la Riba, d'aquest plantejament.

Un tercer aspecte que també sempre m'ha interessat de Prat és la fe en la cultura com a motor de progrés. Prat de la Riba forma part d'una generació admirable i adorable, molt racionalista, que està convençuda que bona part dels mals de la nostra societat es resolen, finalment, apostant per un procés de culturització, per un procés, en definitiva, de posar a la disposició de la ciutadania la cultura, en el sentit més ampli de l'expressió. Bé, de nou, quan mirem amb perspectiva panoràmica com societats molt cultes són capaces de fer coses molt bàrbares, doncs també, de nou, ens sentim interpel·lats.

I, finalment, un altre aspecte de Prat que m'interessa és el seu compromís —que en podríem dir— amb la idea de la modernització. La modernització que tant ens ha seduït des de sempre als catalans, allò que és modern —vosaltres sabeu perfectament totes les seves dimensions— tant del procés d'urbanització del país, de concentració a les grans ciutats, com del procés de secularització.

Precisament i en aquest cas —no sé si el professor Balcells ho podrà acreditar científicament, però jo només ho sé d'oïda—, sempre m'havia agradat molt aquella controvèrsia que s'atribueix a una discussió entre Torras i Bages i Prat de la Riba en relació a la secularització i —com sabeu—, quan Torras i Bages va fer aquella afirmació de «Catalunya serà cristiana o no serà», Prat de la Riba es va sentir amb la necessitat d'esmenar-lo només en un pronom: «Catalunya serà cristiana o no ho serà» —devia pensar: ja ho veurem—. I, un segle després, Catalunya continua sent subjecte de discussió —els qualificatius no sé quins són— entorn la secularització i, és clar, la modernització de la política.

Aquí ja no en dic res més perquè segur que en algun moment de la Jornada sortirà, però crec que és un tema fonamental. I no estaria malament que fóssim tots capaços de participar d'aquesta modernització quan hi ha clars indicadors d'obsolescència o de pèrdua de confiança, també perquè als ulls dels ciutadans, de nou, som percebuts com el jove Prat de la Riba i el jove Cambó devien percebre la Restauració —finalment, un règim pràcticament obsolet.

En definitiva, només us puc felicitar per la iniciativa de reivindicar que revisitem tots Prat de la Riba, un home extraordinari intel·lectualment i políticament, i absolutament encara de rabiosa actualitat.

Moltes gràcies.

Hble. Sr. Santi Vila Vicente
Conseller de Cultura